

La farmàcia clínica i la prevenció d'errors de medicació

Manel Rabanal Tornero

Departament de Salut.
Generalitat de Catalunya

**XXX Jornada de la Societat
Catalana de Farmàcia Clínica**

30 anys caminant plegats i construint
el futur de la farmàcia clínica

1

Conceptes previs

Error de medicació: qualsevol incident previsible que pot causar danys al pacient o ocasionar una utilització inapropiada del medicament, quan es troba sota control del personal sanitari o del mateix pacient.

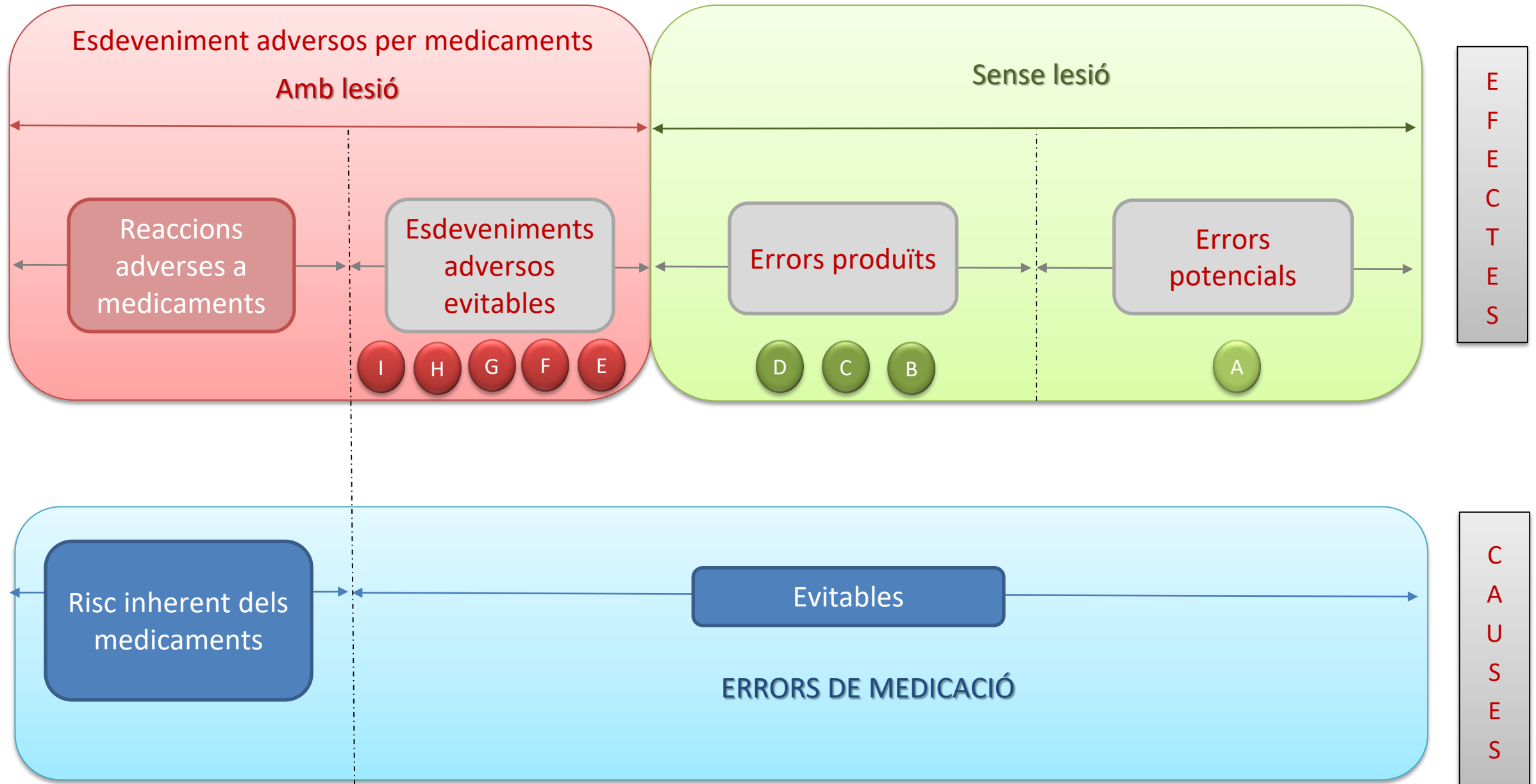
Font: *National Coordinating for Medication Error Reporting and Prevention*

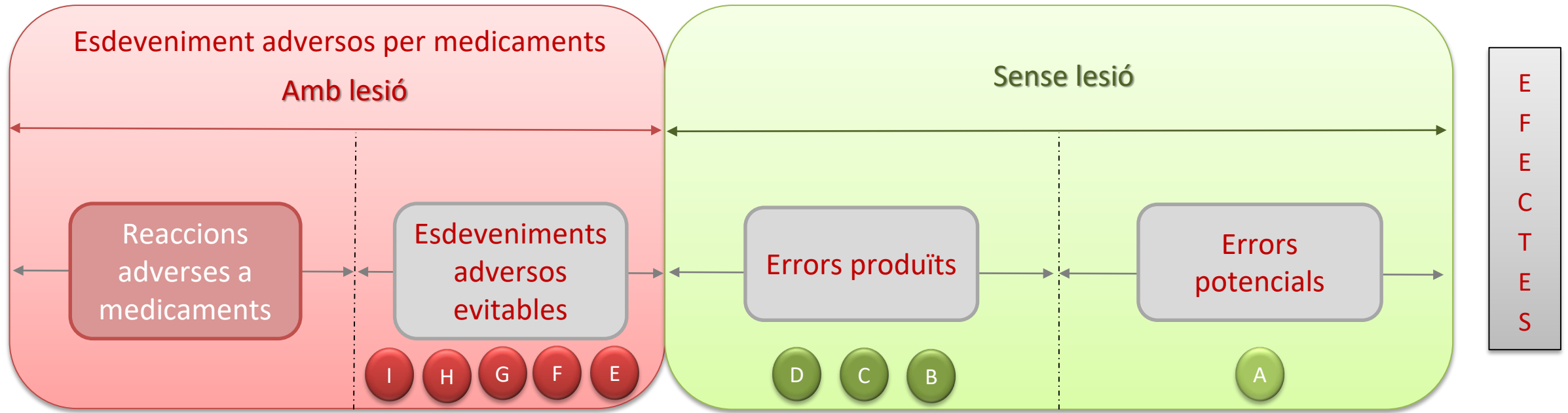
Error de medicació: Fallada no intencionada en el procés de prescripció, dispensació o administració d'un medicament sota el control del professional sanitari o del ciutadà que consumeix el medicament. Els errors de medicació que ocasionen un dany en el pacient es consideren reaccions adverses, excepte aquells derivats d'una fallada terapèutica per omissió de tractament.

Reacció adversa: Qualsevol resposta nociva i no intencionada a un medicament.

Font: *Reial Decret 577/2013, de 26 de juliol, pel qual es regula la farmacovigilància de medicaments d'ús humà*

A: Circumstància amb capacitat de causar error.

B: L'error s'ha produït, però s'ha detectat abans d'arribar al pacient.

C: L'error ha arribat al pacients però no li ha produït lesió.

D: El pacient ha requerit d'observació però no s'ha produït lesió.

E: L'error ha necessitat de tractament i/o ha causat lesió temporal.

F: Ha necessitat d'hospitalització o s'ha allargat i li ha provocat una lesió temporal.

G: Li ha produït una lesió permanent.

H: Li ha produït una situació propera a la mort

I: Ha produït la mort del pacient o hi ha contribuït

ERROR DE MEDICACIÓ

SEGURETAT DEL PACIENT

L'Organització Mundial de la Salut (OMS) defineix la **Seguretat del Pacient** com la reducció del risc de dany innecessari associat a l'atenció sanitària fins a un mínim acceptable. Fa referència a les nocions col·lectives dels coneixements del moment, als recursos disponibles i al context en què es presta l'atenció.

Funcions Direcció General de Regulació i Ordenació Sanitària (DGORS).

Departament de Salut

- a) Autoritzar i registrar els centres, serveis i establiments sanitaris i fer-ne el seguiment.
- b) Definir i promoure el desenvolupament del sistema d'acreditació dels centres i serveis sanitaris.
- c) Ordenar l'atenció farmacèutica.
- d) Dirigir el control i l'avaluació en matèria farmacèutica, i **fomentar i millorar la seguretat i qualitat dels medicaments**, dels productes sanitaris i dels cosmètics, sens perjudici de les competències que en relació amb els medicaments veterinaris corresponen al departament competent en matèria d'agricultura, ramaderia, pesca i alimentació.
- e) **Definir, promoure i avaluar la política en matèria de seguretat dels pacients.** **Secció de Qualitat i Seguretat dels Pacients i Bioètica**
- f) Avaluar les activitats de les entitats asseguradores de serveis sanitaris.
- g) Exercir, com a autoritat sanitària, les funcions d'ordenació de les activitats d'auditoria, de control, avaluació i inspecció dels recursos sanitaris, públics i privats, i d'investigació del frau, mitjançant la planificació, coordinació i supervisió de les actuacions dels òrgans que fan efectiva la funció inspectora en aquest àmbit de competències.
- h) Determinar criteris generals de regulació i ordenació dels serveis sanitaris i sociosanitaris del sistema sanitari públic i privat.
- i) Coordinar el Comitè de Bioètica de Catalunya.
- j) Dirigir la gestió del procés sanitari i d'avaluació mèdica de les incapacitats laborals, ja siguin temporals o permanents, d'acord amb el control, inspecció i seguiment dels processos de les persones per continuar exercint les activitats de la seva vida laboral o per realitzar altres activitats.
- k) Dirigir i coordinar les avaluacions mèdiques dels funcionaris dels diferents cossos o escales de l'Administració de la Generalitat en els procediments d'assignació de llocs de treball de segona activitat, d'acord amb la normativa aplicable, i dels treballadors amb possible incapacitat per exercir adequadament les funcions pròpies del seu lloc de treball.

Secció de Vigilància i Publicitat de Medicaments
Centre de Farmacovigilància de Catalunya

...

...

2

Estratègia

ACTE ASSISTENCIAL

RISC ASSISTENCIAL

Risc Zero: No existeix!

Estratègia SP

GESTIÓ DEL RISC

Estratègia proactiva

Prevenió de riscos

Gestió del risc assistencial

- Protocols
- Procediments
- Manuals de SP
- Pràctiques segures

Gestió de l'entorn assistencial

- PROSP Cat

Estratègia reactiva

Detecció, anàlisi i aprenentatge d'incidents

Sistema d'informació i aprenentatge

- SNISP Cat

Queixes dels pacients

Incident o EA

IMPACTE

1a VÍCTIMA

Pacient
i família

Dret a la
informació

2a VÍCTIMA

Professionals
sanitaris

Deure ètic,
deontològic.
Suport

3a VÍCTIMA

Institució
sanitària

Reputació de
l'organització

PLA DE RESPOSTA

Aplicació Proactiva en Seguretat dels Pacients PROSP Cat

Avaluar i millorar a partir d'un **Quadre de Comandament**.

Realitzar llistes de verificació **informatitzades**.

Millorar la comunicació efectiva de les **incidències on time**.

Planificar en un **calendari** segons procediment.

Utilització PROSP Cat 2024 APiC: EAP

Fase 1: Tecnològica

0 EAP

Fase 2: Mentoratge

52 EAP

25 organitzacions

Fase 3: CCF

324 EAP

12 organitzacions

Diferents fases

376 EAP

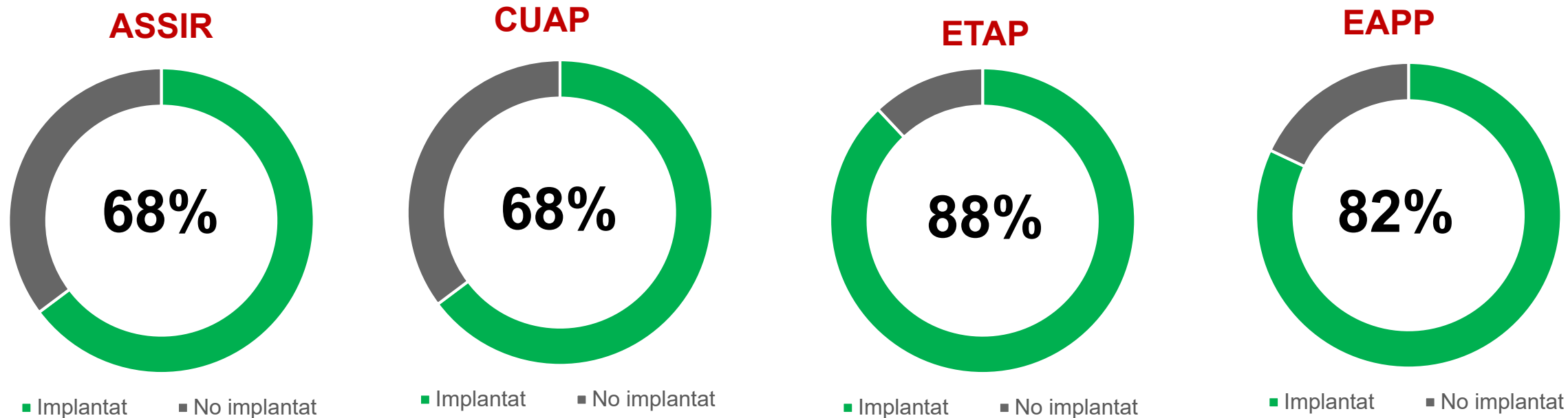
37 organitzacions

Redimensionar Mapa

■ Implantat ■ No implantat

Utilització PROSP Cat 2024 Altres UP APiC

Utilització PROSP Cat 2024 Hospital Aguts

Fase 1: Tecnològica

13 HA

Fase 2: Mentoratge

10 HA

Fase 3: CCF

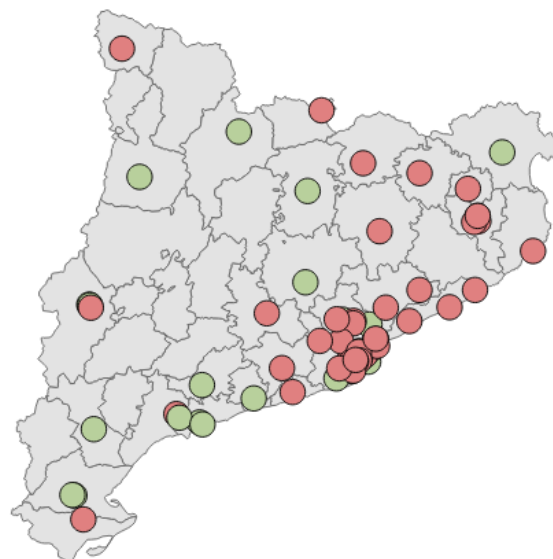
16 HA

Diferents fases

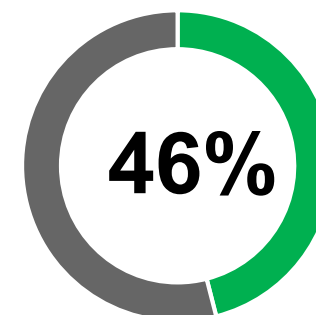
39 HA

Redimensionar Mapa

■ Implantat ■ No implantat

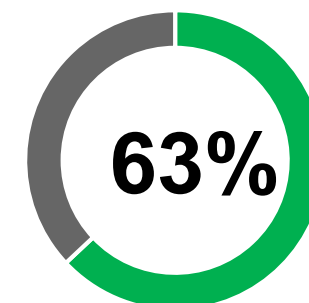

2023

■ Implantat ■ No implantat

2024

■ Implantat ■ No implantat

Llistes de Verificació

• **239 LV**
 Núm. LV disponibles

	2023	2024
(HA)	100	107
(AP)	74	79
(General)	53	53
	227	239

Atenció urgent

- Box urgències: control
- Box urgències: revisió
- Box polivalent
- Carretó aturades: control
- Carretó aturades: revisió
- Carretó aturades: ús
- Carretó urgències: control
- Carretó urgències: revisió
- Carretó urgències: ús
- Criteris UTSTEIN
- Maletí extern: control
- Maletí extern: revisió
- Maletí extern: ús
- Química seca: control

Ús segur medicament

- Magatzem farmàcia: revisió
- Magatzem farmàcia: auditoria
- Farmàcia: recepció
- Control temperatura (Cadena del fred)
- Evolució temperatura_TEP
- Neveres: revisió
- Vacunes: recepció
- Estupefaents: recepció
- Estupefaents: control
- Medicació: residències
- Medicació: Atdom

Auditories Seguretat dels Pacients

- Caigudes: prevenció
- Identificació inequívoca
- Identificació activa
- Disfàgia: auditoria
- Vies perifèriques: auditoria
- Audít quirúrgic
- LPP: prevalença
- Contencions
- Higiene de mans
- Control dolor postquirúrgic
- PIIC: Valoració

Gestió entorn

- Control ambiental: Tª i Cl
- Manteniment: Preventius
- Registre empreses externes
- Quiròfan: Control
- Electromedicina arc quirúrgic: revisió
- Sala hemodinàmica cardíaca: control
- Electromedicina: taula quirúrgica
- Box crítics: alta

Gestió material

- Magatzem: revisió
- Magatzem: auditoria
- Consultes: revisió
- Carretó traqueotomia: control
- Carretó traqueotomia: revisió
- Carretó traqueotomia: ús
- Respirador trasllat: control
- Safata intubació ràpida: ús
- Bressol tèrmic: control
- Incubadora trasllat: control
- Incubadora trasllat: revisió
- Incubadora trasllat: ús

Processos administratius

- Ciutadania: Acol·lida pacient
- Professional: acollida
- Professional: enquesta

Laboratori

- Laboratori: AP
- Laboratori: recepció

Implantació PROSP Cat 2024

Núm. LV realitzades/any

894.187

	2023	2024
(HA)	117.566	160.093
(APiC)	642.908	734.094
	760.474	894.187

Incidències detectades

34.499

	2023	2024
(HA)	5.014	6.157
(APiC)	25.183	28.342
	30.197	34.499

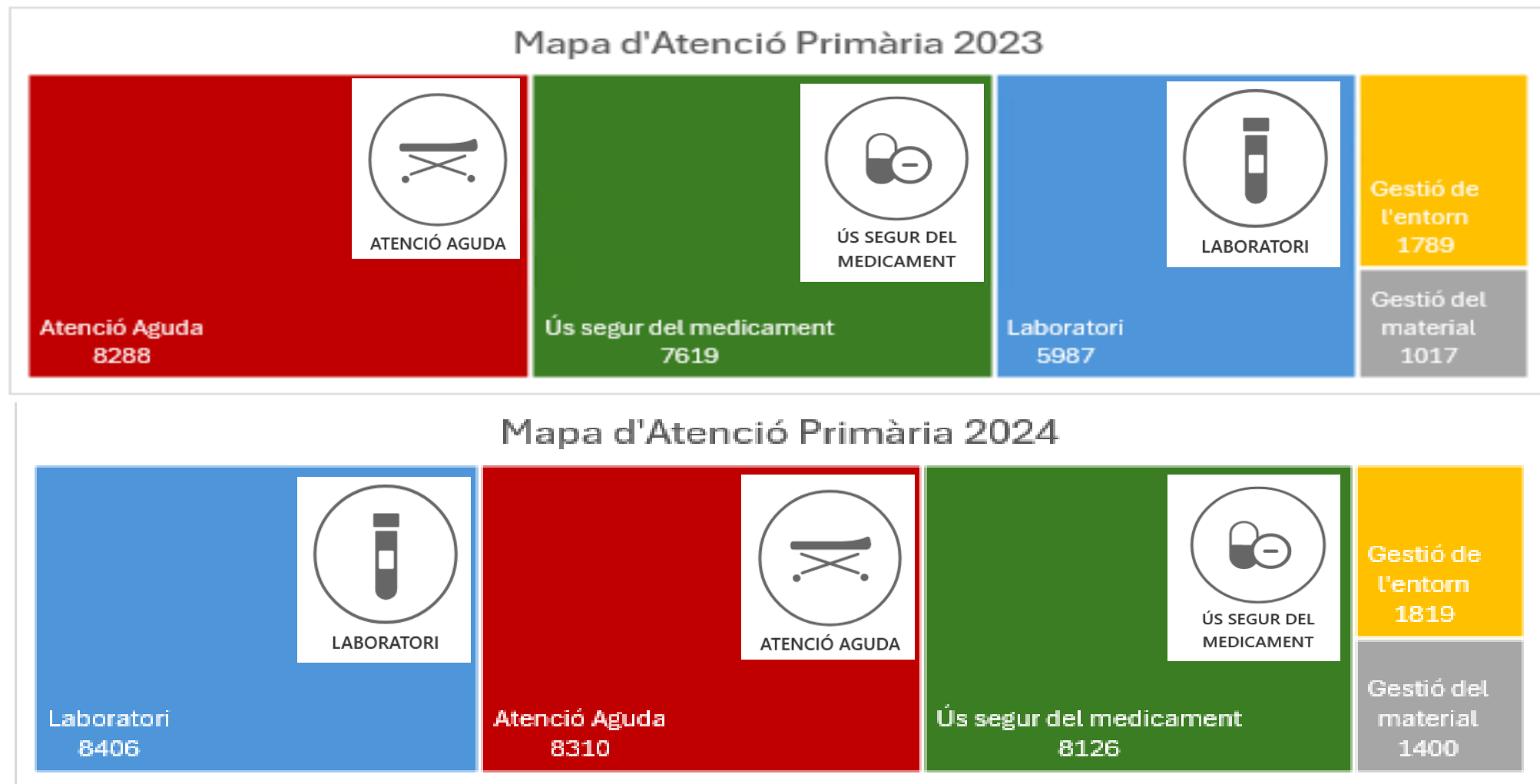

Professionals

15.776

	2023	2024
(HA)	9.764	10.681
(APiC)	3.295	5.095
	13.059	15.776

Mapa d'incidències PROSP Cat: APiC (2023-2024)

Mapa d'incidències PROSP Cat: APiC (2023-2024)

Laboratori	2023	2024
Els pacients no entreguen les mostres correctament	3.366	4.767
Els pacients no fan la preparació correcte	1.564	2.244
Citació incorrecta dels pacients.	991	1.168

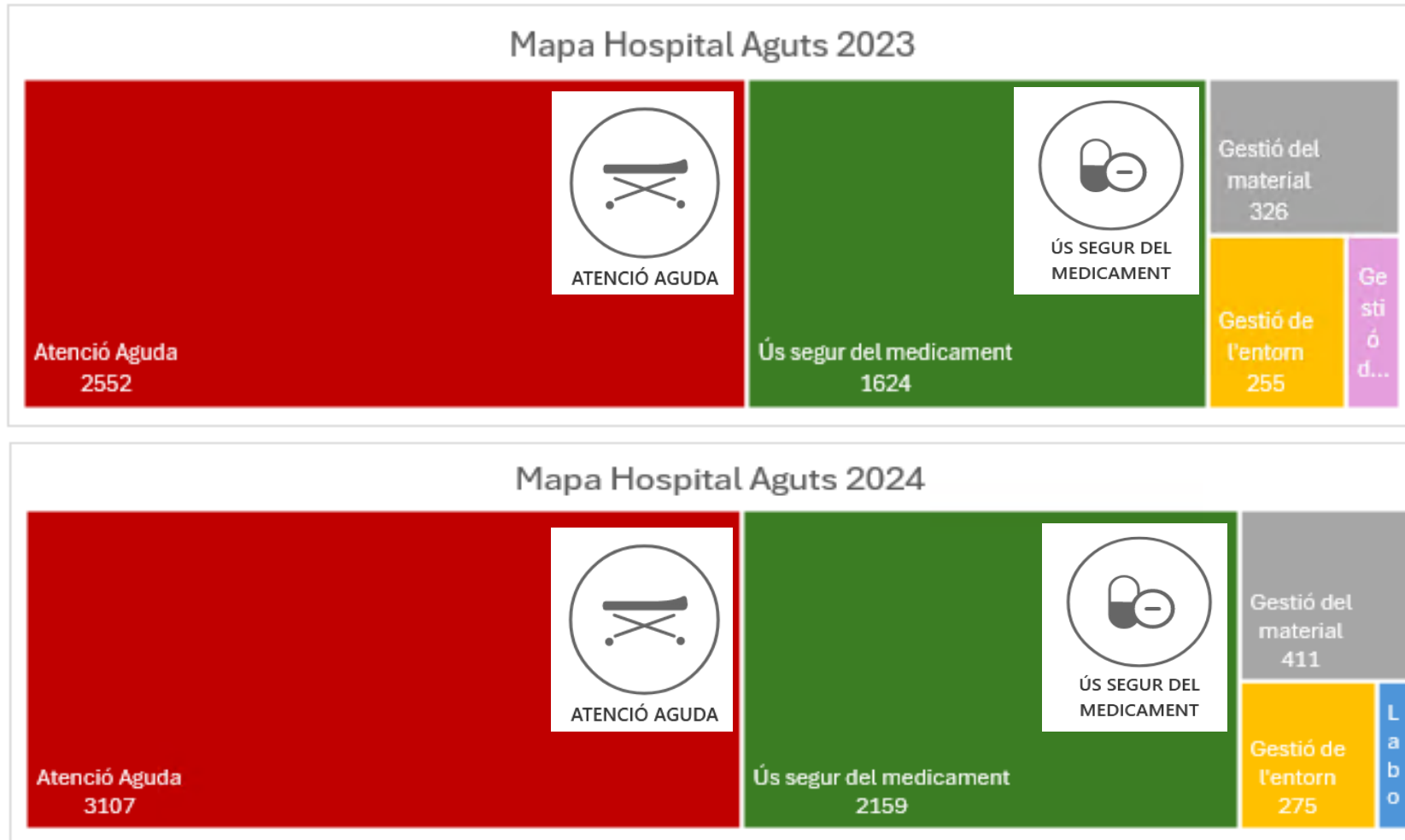

Ús segur del medicament	2023	2024
Temperatura fora de rang	5.630	5.618
Es retiren fàrmacs caducats .	137	217
Problemes en la descàrrega del TEP.	110	152

Atenció Aguda	2023	2024
Segellat anella maletí	4.867	3.203
Segellat anella carretó	3.060	1.738
Electrocardiograma	1.404	
Desfibril·lador		484

Mapa d'incidències PROSP Cat: HA (2023-2024)

Mapa d'incidències PROSP Cat: HA (2023-2024)

ATENCIÓ AGUDA

Atenció aguda	2023	2024
No coincideix l'anella	1.201	1.117
Anella no segellada correctament	505	510

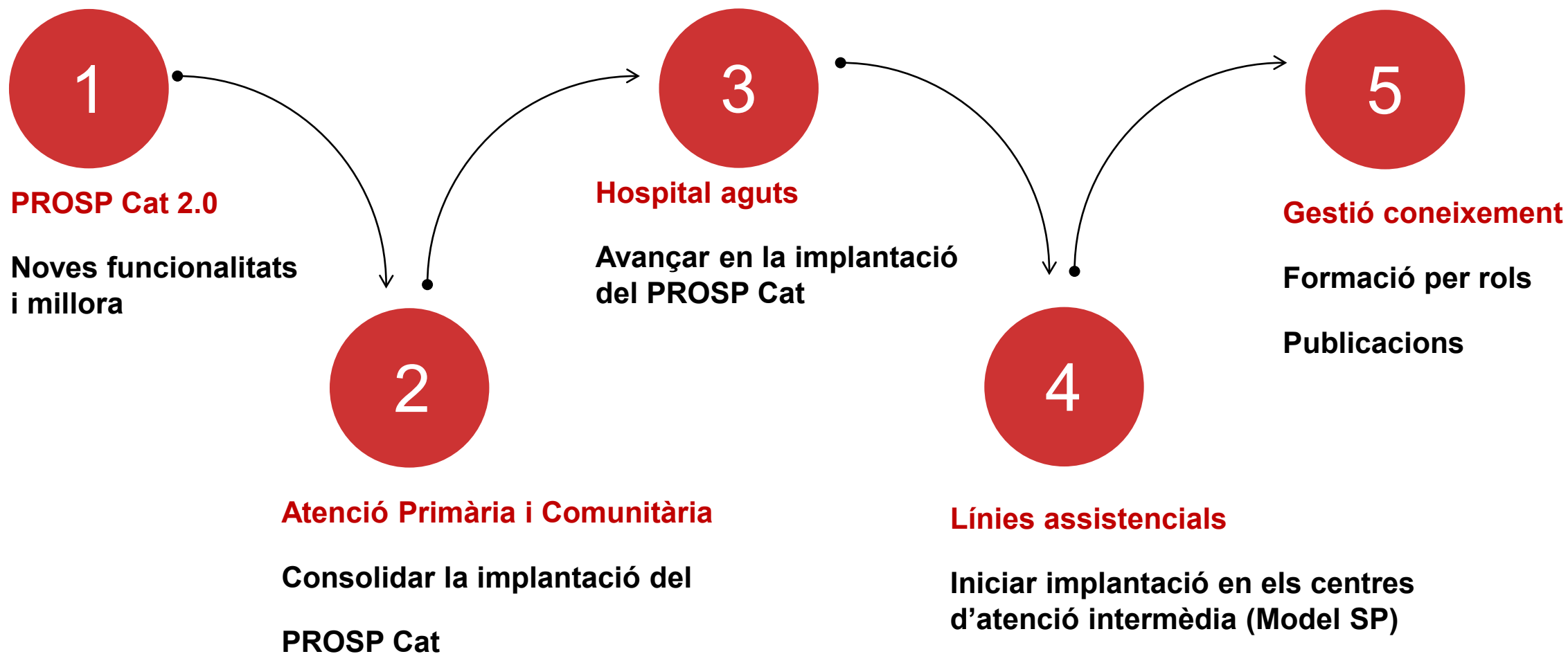
Carretó aturades

ÚS SEGUR DEL
MEDICAMENT

Ús segur del medicament	2023	2024
Temperatura fora de rang	5.630	5.618
L'estoc pactat no coincideix amb l'estoc real	349	74

Objectius PROSP Cat 2025

ACTE ASSISTENCIAL

RISC ASSISTENCIAL

Risc Zero: No existeix!

↓ Estratègia SP

GESTIÓ DEL RISC

Estratègia proactiva

Prevenió de riscos

Gestió del risc assistencial

- Protocols
- Procediments
- Manuals de SP
- Pràctiques segures

Gestió de l'entorn assistencial

- PROSP Cat

Estratègia reactiva

Detecció, anàlisi i
aprenentatge d'incidents

Sistema d'informació i aprenentatge

- SNISP Cat

Queixes dels pacients

Incident o EA

IMPACTE

1a VÍCTIMA

Pacient
i família

Dret a la
informació

2a VÍCTIMA

Professionals
sanitaris

Deure ètic,
deontològic.
Suport

3a VÍCTIMA

Institució
sanitària

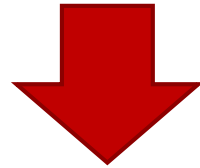
Reputació de
l'organització

PLA DE RESPOSTA

- **2001:** Programa de Prevenció d'Errors de Medicació de Catalunya (**PREVEMCAT**), gestionat entre el Departament de Salut i la Societat Catalana de Farmàcia Clínica.

- **2013:** El Departament de Salut va posar en marxa una nova plataforma de notificació d'incidents relacionats amb l'assistència sanitària anomenada **TPSC Cloud™**.

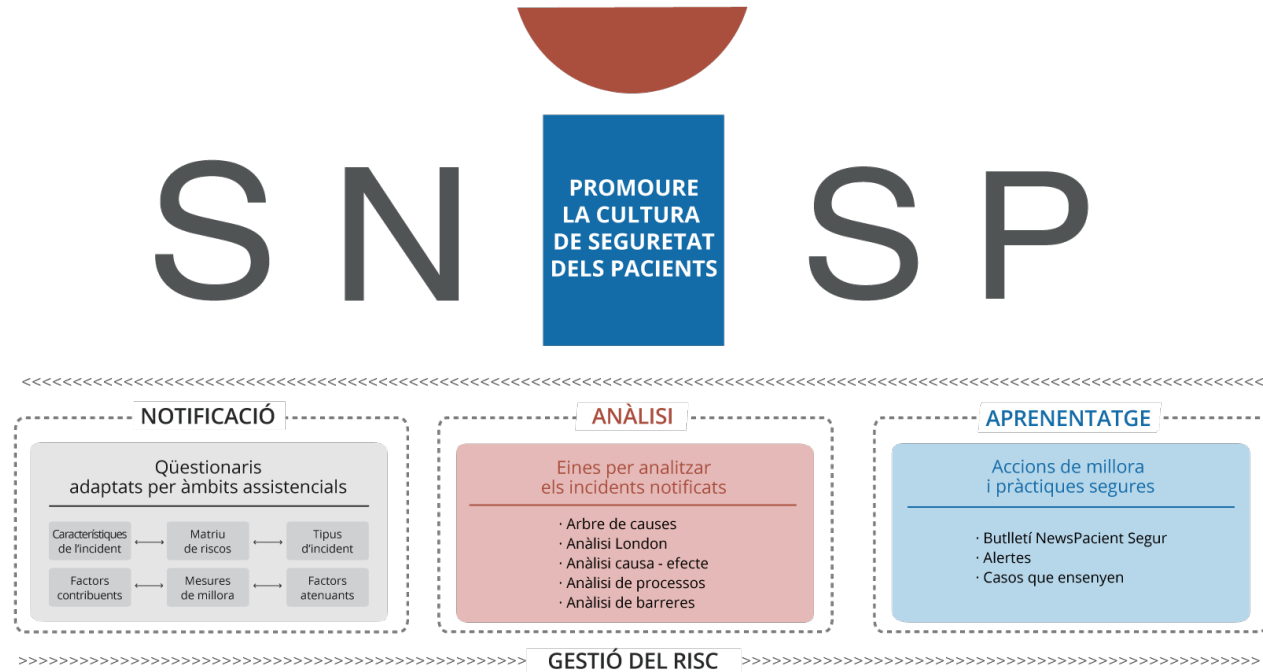
- **2021:** Sistema de Notificació d'Incidents de Seguretat dels Pacients de Catalunya (**SNiSP Cat**), amb la finalitat d'identificar no només els punts febles relacionats amb l'ús dels medicaments, sinó també tots aquells incidents que incideixen en la qualitat assistencial del nostre Sistema de salut.

GESTIÓ DEL RISC ASSISTENCIAL: Plataforma de Seguretat dels Pacients de Catalunya (PSP Cat)

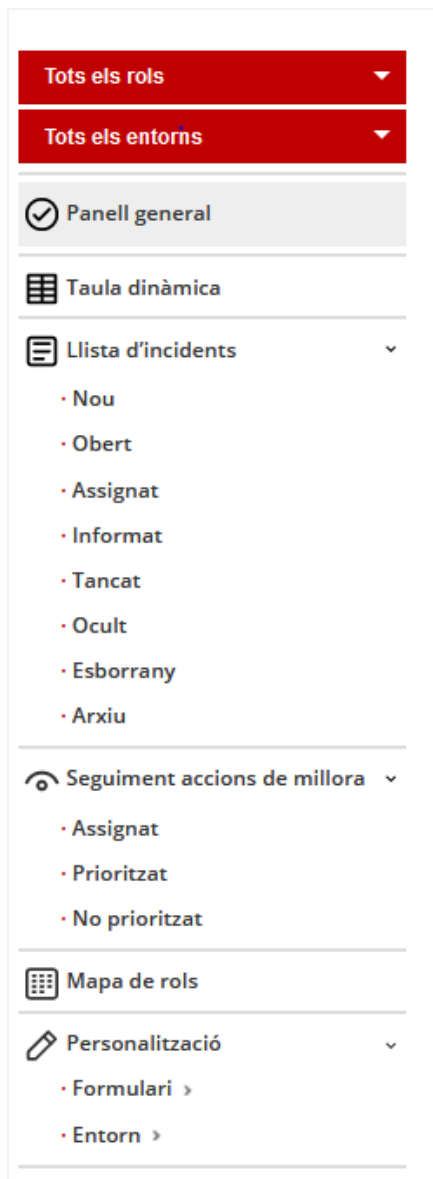
SISTEMA DE NOTIFICACIÓ D'INCIDENTS DE SEGURETAT DELS PACIENTS DE CATALUNYA

Formulari:

- ❖ Intuïtiu
- ❖ Adaptable diferents realitats
- ❖ Feed-back i formació al notificant

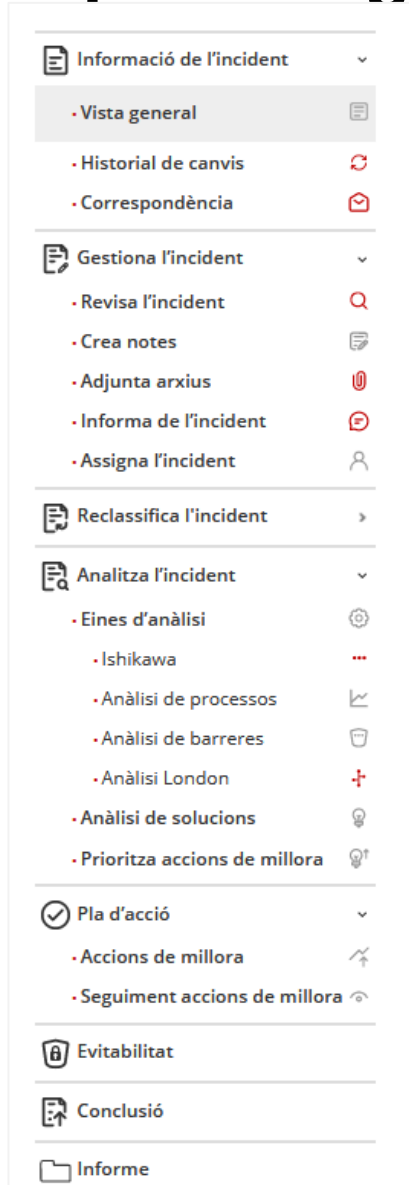

Panell General del gestor

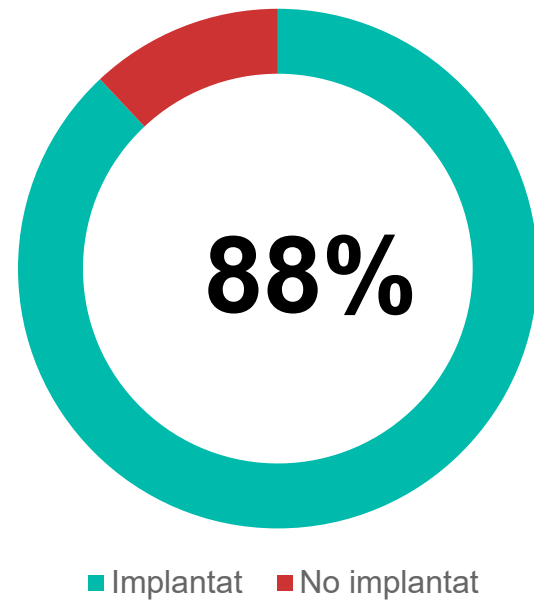
- **Accés on-time** de les dades del seu entorn.
- Disposa de **dades** agregades dels incidents notificats, de l'estat dels incidents i del seguiment de les accions de millora proposades.
- Permet l'**exportació** de totes les dades registrades.
- Permet al responsable de l'entorn **parametritzar el formulari** i adaptar-lo a la cultura de la seva organització.
- Disposa del **mapa de rols**.

Índex per a la gestió d'un incident notificat

- Permet realitzar la **gestió integral** de l'incident.
- Es disposa de **tota la informació** de l'incident (historial de canvis i correspondència).
- Permet **gestionar l'incident** (crear notes, adjuntar arxius, informar a qualsevol professional o assignar l'incident a un altre gestor).
- Permet **reclassificar l'incident**.
- Permet realitzar **l'anàlisi de l'incident**, identificar les accions de millora, establir un pla d'acció i fer el seguiment.
- Permet generar un **informe ad hoc** i enviar les conclusions.

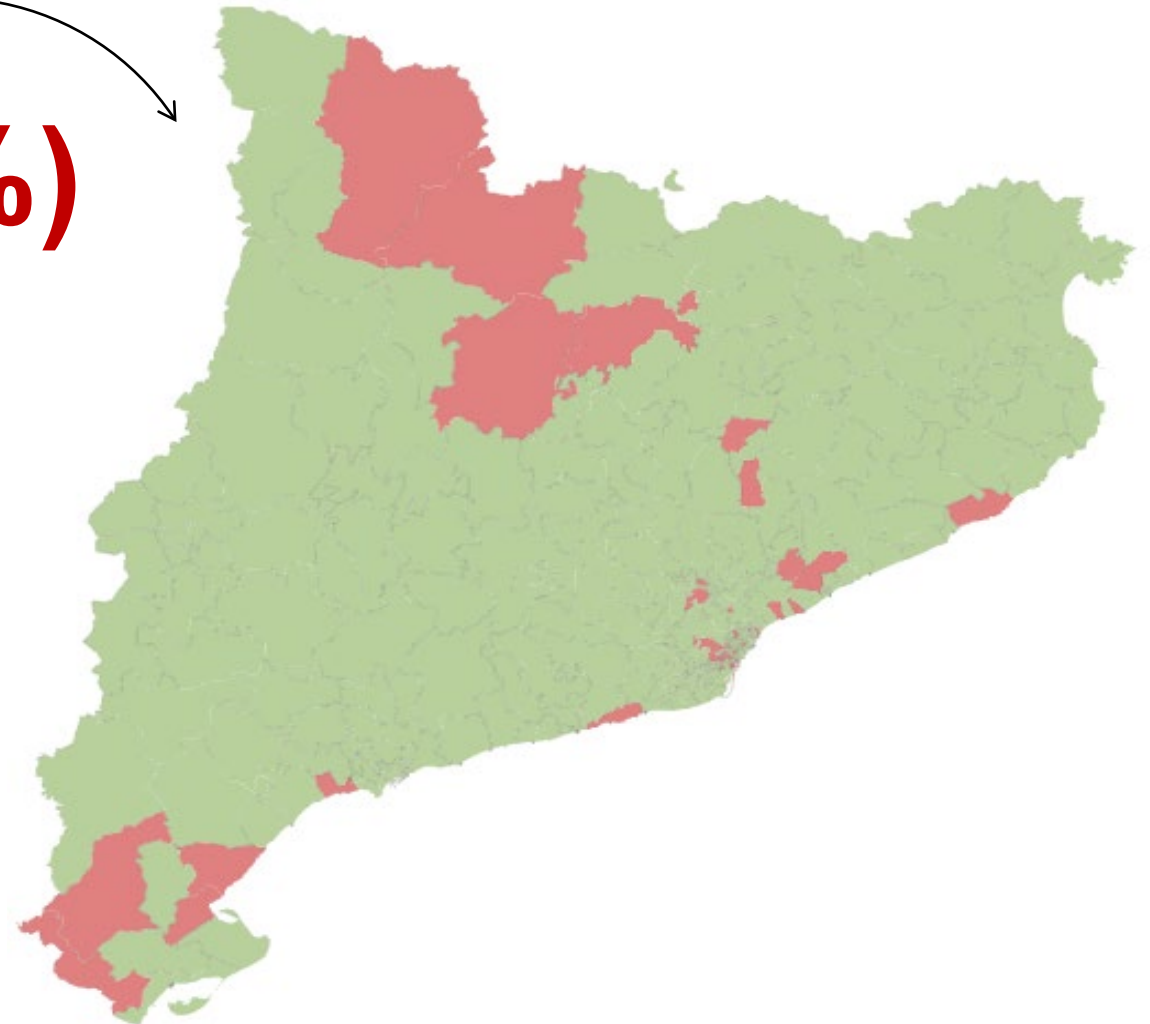
Implantació APiC: EAP

332 EAP (88%)

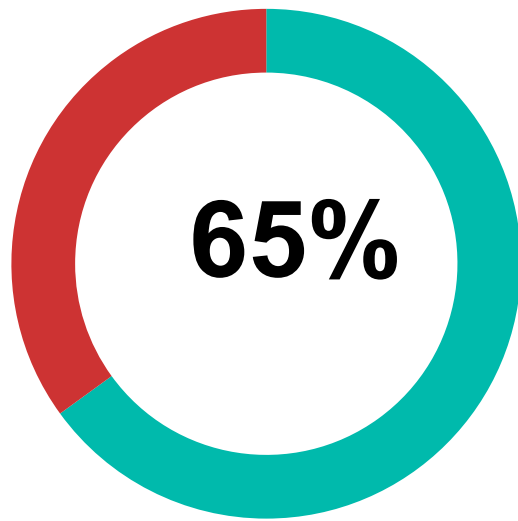
ensiona Mapa

Amb notificacions Sense notificacions

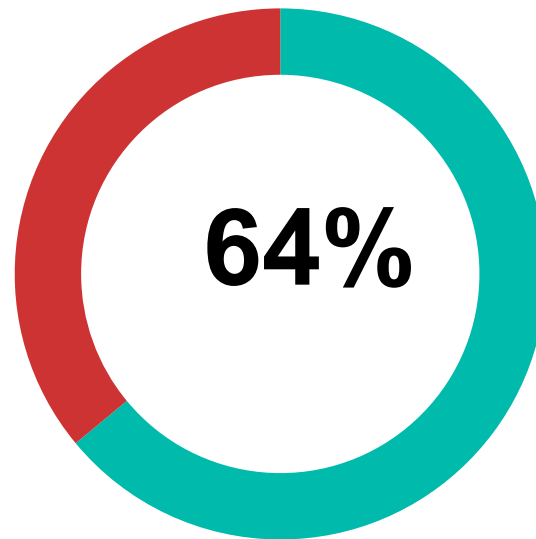
Implantació APiC: Altres unitats productives

ASSIR

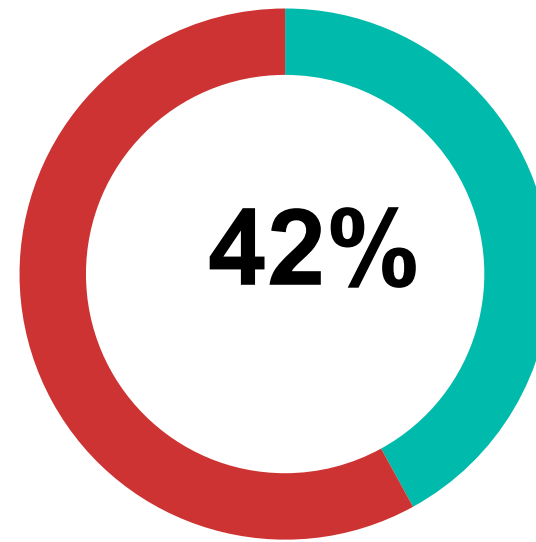
■ Implantat ■ No implantat

Pediatrics

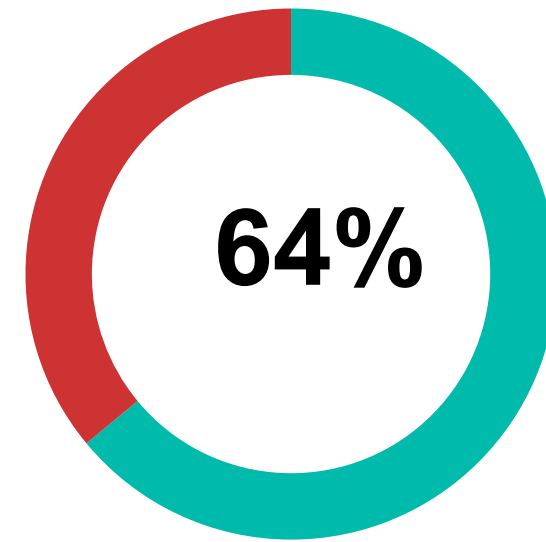
■ Implantat ■ No implantat

CUAP

■ Implantat ■ No implantat

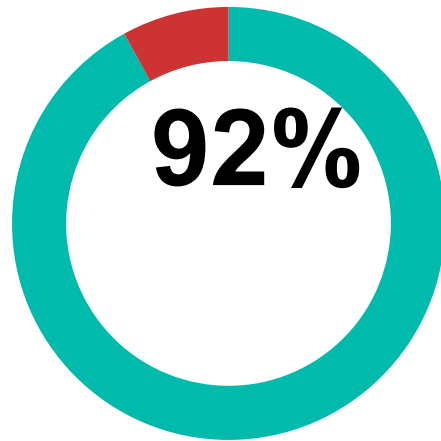
Penitenciaris

■ Implantat ■ No implantat

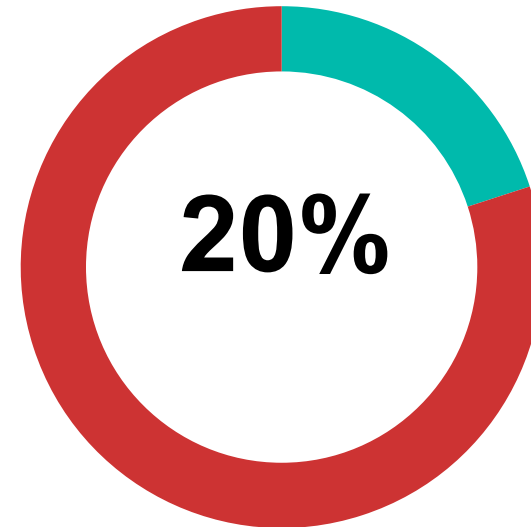
Implantació Hospitals aguts i atenció intermèdia

Hospitals aguts

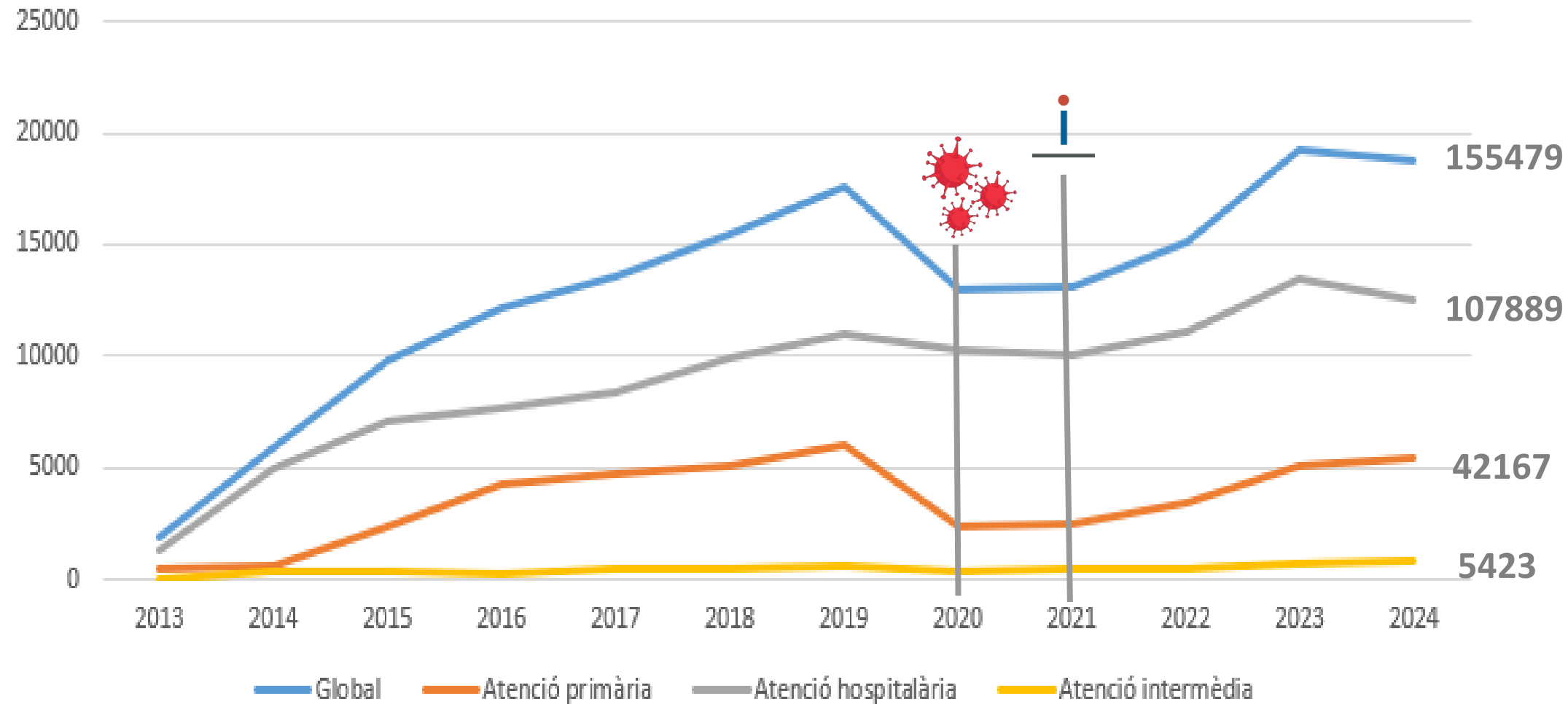
■ Implantat ■ No implantat

Atenció intermèdia

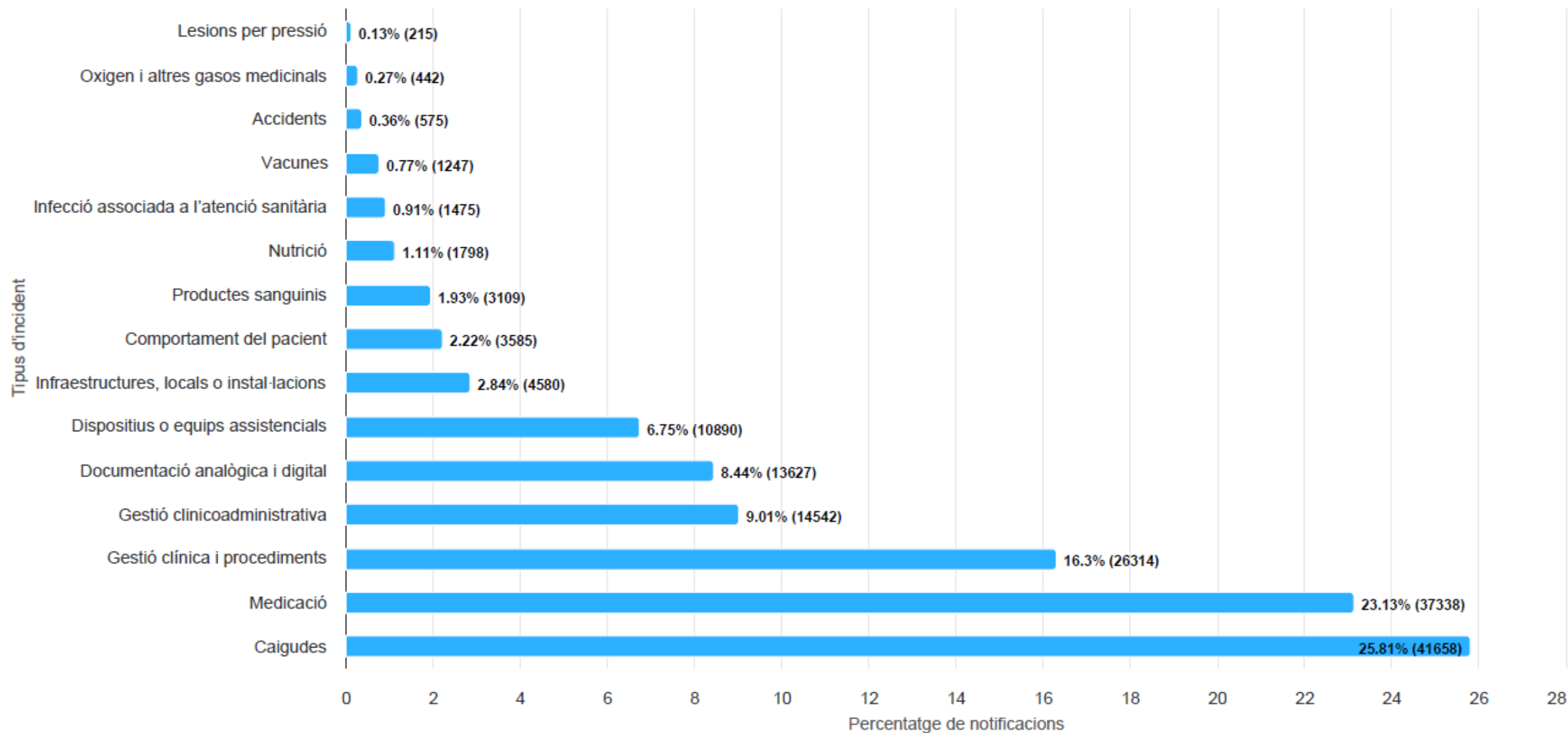

■ Implantat ■ No implantat

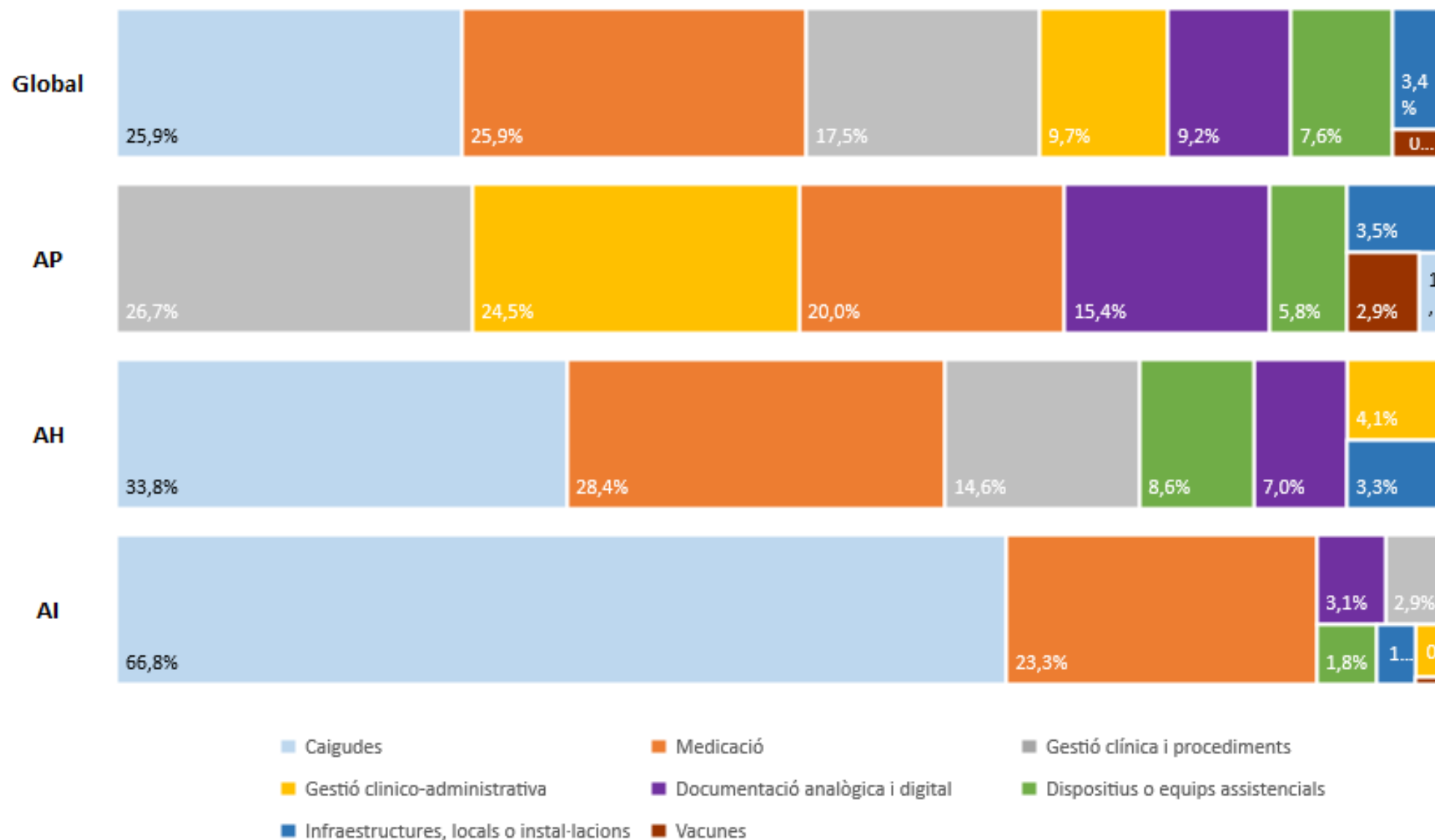
Evolució del nombre de notificacions

Tipus d'incident (2013-2025)

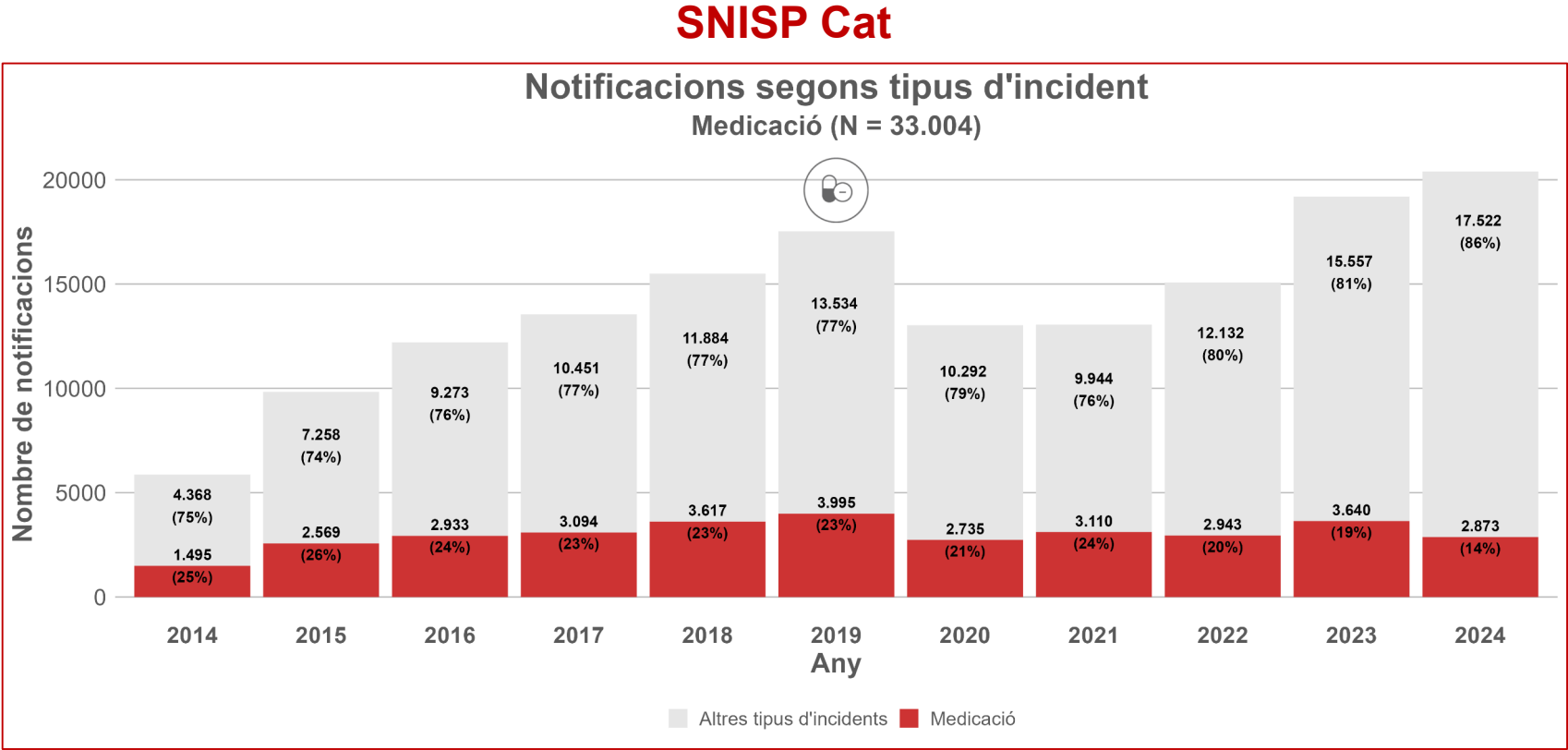
Evolució segons tipus d'incidents

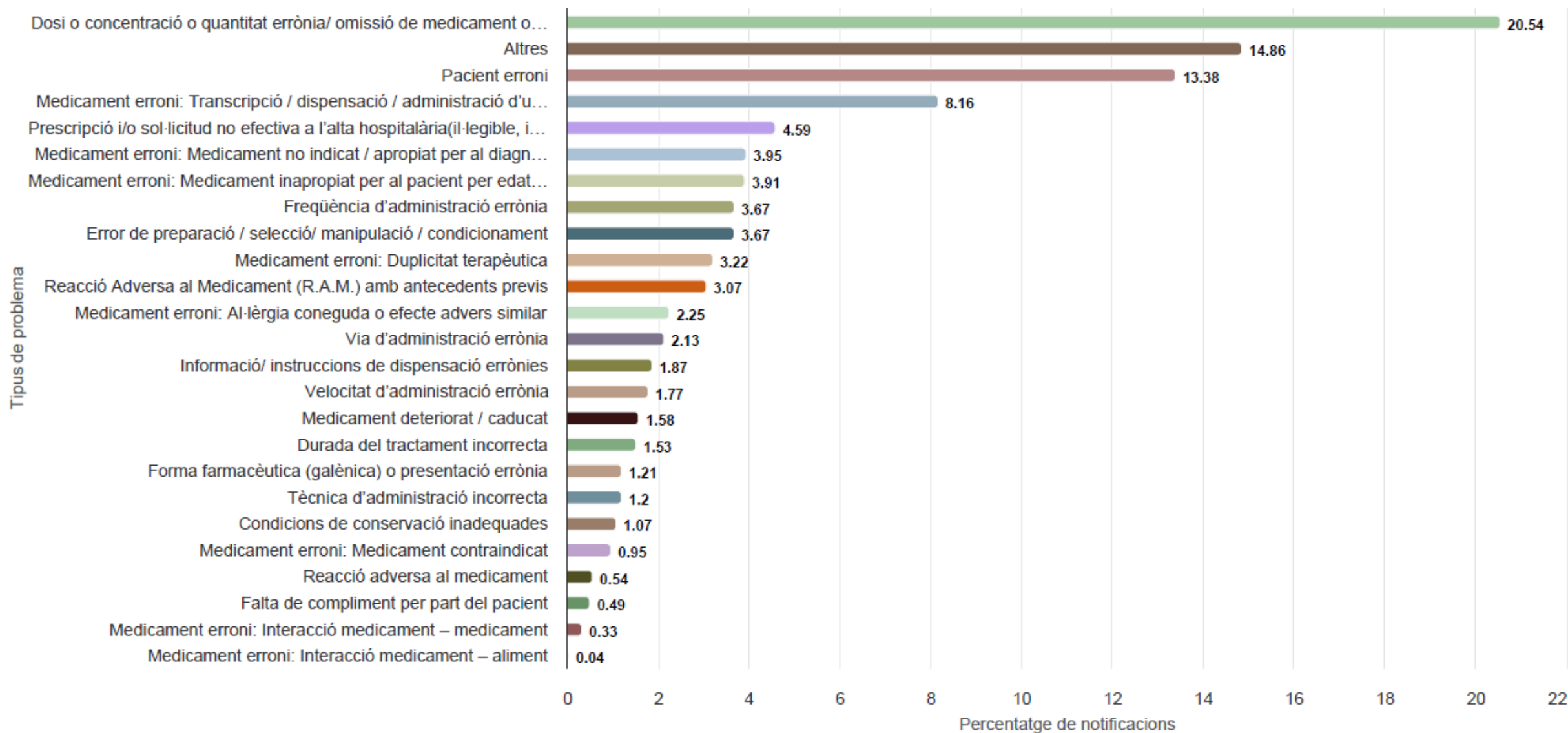
Ús segur dels medicaments (2014-2024)

Bones pràctiques en seguretat dels pacients

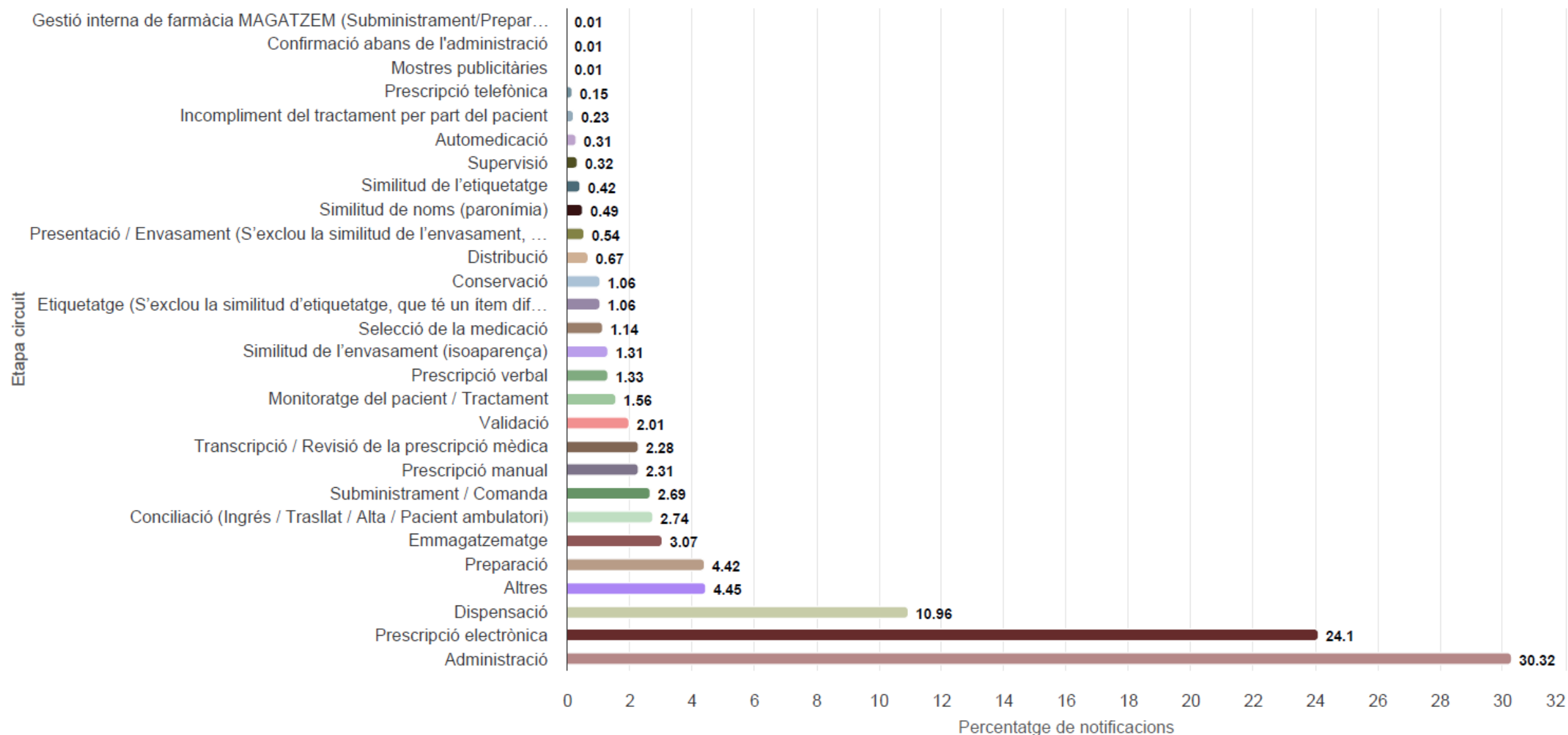
Objectiu:
Identificació i notificació d'errors de medicació que poden contribuir a produir **problemes de salut relacionats amb els medicaments (PRM)** mitjançant programes de notificació.

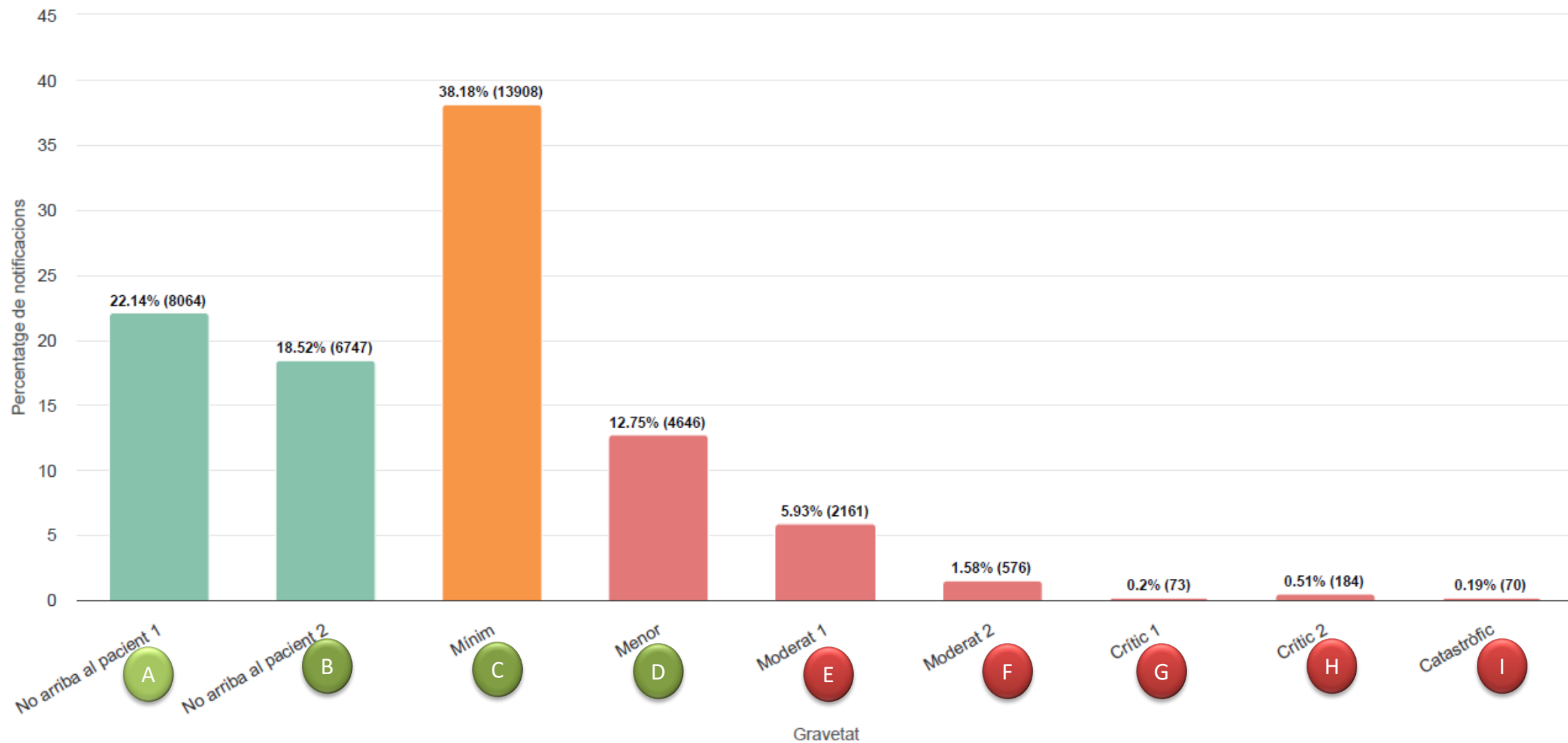
Ús segur dels medicaments (2014-2024): tipus de problema

Ús segur dels medicaments (2014-2024): etapa del circuit

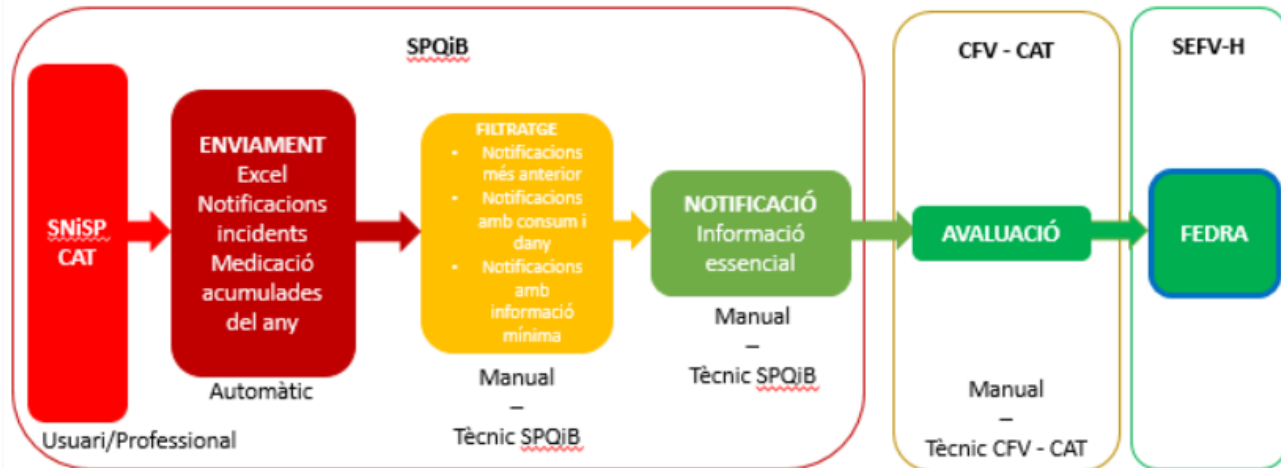
Ús segur dels medicaments (2014-2024): tipus d'EM

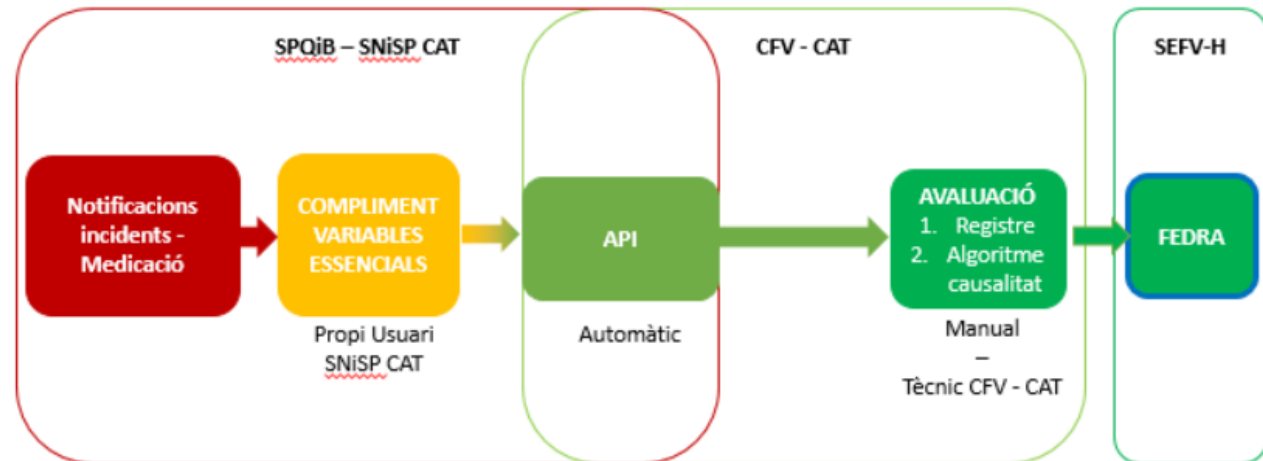
Millorar la qualitat en la notificació de la farmacovigilància a Catalunya

Objectiu: millorar la qualitat de la notificació a la Targeta groga dels errors de medicació amb dany notificats al SNiSP Cat

Actualment

En desenvolupament

Publicació d'articles / Difusió internacional

Open access

Original research

BMJ Open Quality

Patient safety reporting and learning system of Catalonia (SNiSP Cat): a health policy initiative to enhance culture, leadership and professional engagement

Clara Pareja-Rossell,^{1,2} Manel Rabanal-Tornero,¹ Gloria Oliva-Oliva,¹
Montserrat Gens-Barberà,^{2,3} Inmaculada Hospital-Guardiola,^{2,3}
Nuria Hernandez-Vidal,^{2,3} Jordina Capella-Gonzalez,¹ David Ayala-Villuendas,^{2,3}
Eusebi Vidal-Melgosa,^{2,3} Nuria Mansergas-Collado,^{2,3} Eva López-Sanz,^{2,3}
María-Pilar Astier-Peña ^{2,3}

Butlletí de prevenció d'errors de medicació

Butlletí que té com a objectiu posar en coneixement i difondre als professionals sanitaris informació sobre la prevenció d'errors de medicació.

Promotor: Direcció General d'Ordenació i Regulació Sanitàries (Departament de Salut)

Any d'inici: 2003

Periodicitat: Trimestral

ISSN: 2013-3065

Si voleu rebre periòdicament el butlletí doneu-vos d'alta escrivint a errorsmedicacio@gencat.cat

Moltes gràcies

